

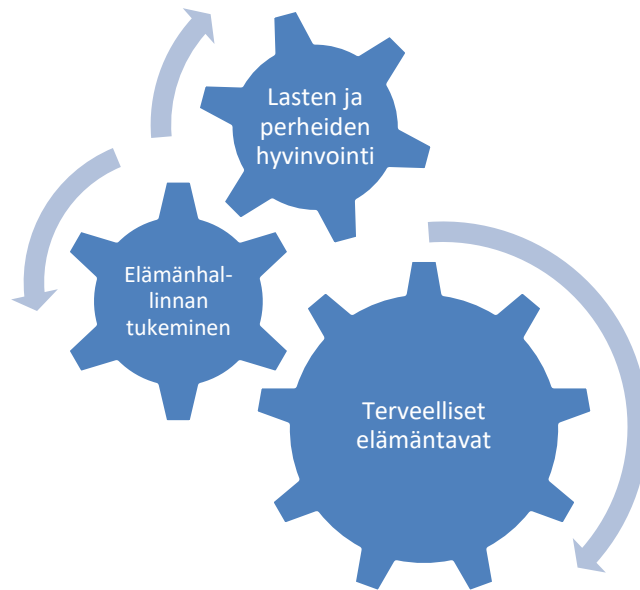
Sonkajärven kunnan hyvinvointiraportti 2019

Hyvinvointisuunnitelma 2017-2021

Sonkajärven kunnan laaja hyvinvointikertomus 2017-2021 on hyväksytty valtuustossa 25.2.2019. Hyvinvointikertomus sisältää hyvinvointisuunnitelman, jonka tavoitteiden saavuttamisesta raportoidaan vuosittain sekä valtuustokauden päätyttyä. Tämä hyvinvointiraportti kuvaa, miten hyvinvointisuunnitelmassa asetetut tavoitteet ja toimenpiteet ovat toteutuneet ja mikä on Sonkajärven kunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tila vuonna 2019. Raportin on koostanut HyTe-ryhmä.

Hyvinvointisuunnitelma pohjautuu kuntastrategiaan 2017-2021. Hyvinvointisuunnitelman mukaan Sonkajärven kunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen painopistealueet ovat lasten ja perheiden hyvinvointi, elämänhallinnan tukeminen sekä terveelliset elämäntavat.

Kuva 1. Hyvinvointisuunnitelman 2017-2021 painopistealueet.

Hyvinvointiraportti vuodelta 2019

Hyvinvointisuunnitelman toteuma vuodelta 2019 on raportoitu alla olevassa taulukossa (sarake toteuma 2019). Osassa kohdista luvut ovat vuodelta 2018, mikä johtuu siitä, ettei Sotkanet:stä saa uusimpia lukuja ennen syksyä. Raportissa esitetään lyhyt yhteenveto hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tilasta Sonkajärven kunnassa vuonna 2019.

Hyvinvointi- ja Terveys - työryhmä

Sonkajärven kunnan Hyvinvointi- ja Terveys -työryhmään (HyTe) ovat kuuluneet:

Virpi Jukarainen	työllisyyssihteeri (pj.)
Juha Finnilä	nuoriso- ja liikuntasihteeri
Eeva Keränen	kirjastonjohtaja/kansalaisopiston rehtori
Markku Suokonautio	luottamushenkilöiden edustaja
Kirsti Tervo	luottamushenkilöiden edustaja
Hanna Tissari	varhaiskasvatuksen vastaava
Hannele Vesterlin	Ylä-Savon SOTE kuntayhtymä
Merja Väisänen-Räty	rehtori

Taulukko 1. Kuntalaisten hyvinvointi, toteuma 2019.

KUNTALAISTEN HYVINVOINTI

Toimenpiteet	Toimielin	Tulosityksikkö/ vastuutaho	Aika- taulu	Arviointitapa/ mittari	Toteuma 2019
1.1 Viskari-hanke (maksuton 20 h/vko varhaiskasvatus 5-vuotiaille)	Sivistyslautakunta	Varhaiskasvatus	2018-2019	Osallistujamäärä ikäluokasta, %	Käynnistyi elokuussa 2018, Osallistumisaste 2019: 100 % (28 lasta), 2018: 100 % (40 lasta).
1.2 Perheentalo - toiminnan (avoin kohtaamispaikka) käynnistäminen	Sivistyslautakunta	Varhaiskasvatus	2019	Perheentalo -toiminta on käynnistetty Perheentalo-yhteistyö	<p>2018 toimi Perhekerho-nimellä. Perheentalo-toiminta käynnistyy vuonna 2019. Kävijöitä 3-5 perhettä vähintään per kerta ja aika ajoin reilu 10 perhettäkin. Perheentalon toiminta kerran viikossa tiistaisin. Kävijämäärät numeroina per viikko keskimäärin 22-26 kävijää.</p> <p>2019: Perheentalo-toimintamallissa laaja yhteistyöverkosto: Perheentalon ohjausryhmässä: varhaiskasvatus, Sote & Sote:n hyvinvointikoordinaattori ja järjestöistä SPR ja Martat. Toiminnassa mukana varhaiskasvatuksen lisäksi terveydenhoitajat, perheohjaaja, palveluohjaaja ja neuvolan perhetyö. Myös muita Soten toimijoita paikalla sopimuksen mukaan.</p> <p>Perhekerhon toiminnassa SPR mukana. Aiheina: kodin turvallisuus, lasten ensiapu ja nallesairaalan toiminta.</p> <p>Perheohjaajan aiemmin ”vetämä” kerho ei enää toiminut 2019. (Perhekerho vuonna 2017 ja 2018. 2018: 18 kokoontumista, osallistujia oli 227 henkilöä = 12,61/kerta 2017: kokoontumisia 32, osallistujia 520 henkilöä (mukana sekä aikuiset että lapset) = 16,25/kerta. Molemmissa luvuissa on mukana myös Sukeva, mutta Sukevan ryhmää ei pidetty enää syyskaudella 2018, koska ei ollut osallistujia.)</p>

<p>1.3 Moniammatillisten työryhmien toiminnan vahvistaminen (varhainen puuttuminen)</p>	<p>Sivistyslautakunta</p>	<p>Varhaiskasvatus ja koulutoimi</p>	<p>2018-2019</p>	<p>Varhaiskasvatuksen ja koulutoimen henkilöstö, joka koulutettu lapset puheeksi -menetelmän käyttöön, %</p> <p>Lastensuojelun avoimuuslasten tukitoimien piirissä 0-17-vuotiaiden osuus, vertailu muihin Ylä-Savon SOTE-kuntiin, %</p> <p>Lapsiperheiden kotipalvelu ja perhetyö</p> <p>Äitiys- ja lastenneuvolan käynnit ja syntyvyys</p> <p>Neuvolan perhetyö</p>	<p>2019: Varhaiskasvatuksen henkilöstö koulutettiin ”Lapset puheeksi” – menetelmän käyttöön keväällä 2019. Kouluttajana toimi terveydenhoitaja Eila Eskelinen</p> <p>2018: 3,1 % (koko maa 4,4 %; Ylä-Savo 5,5 %; Iisalmi 5,5 %; Kiuruvesi 7,2 %; Vieremä 3,0 %). 2017: 3,3 % (koko maa 4,4 %; Ylä-Savo 5,5 %; Iisalmi 4,9 %; Kiuruvesi 7,7 %; Vieremä 4,1 %). Lähde: Sotkanet.</p> <p>2019: asiakkaita avoimuudessa: Sonkajärvi 32, Iisalmi 314, Kiuruvesi 151, Vieremä 28</p> <p>2019: Lapsiperheiden kotipalvelu: 3 asiakasperhettä (yht. 15 lasta), joihin tehtiä 50 käyntiä (2018: 5 perhettä, joihin tehtiä 106 käyntiä). Perhetyö (sosiaalihuoltolaki): 6 perhettä, joihin tehtiä 73 käyntiä (2018: 8 perhettä, joihin tehtiä 110 käyntiä). Perhetyö (lastensuojelu): 6 perhettä, joihin tehtiä 188 käyntiä (2018: 5 perhettä ja 109 käyntiä). Perheneuvola: 32 asiakasta, joilla 174 käyntiä (2018: 39 asiakasta ja 243 käyntiä). Neuvolan perhetyössä oli neljä perhettä, joista yksi on ohjattu eteenpäin. Käyntejä yhteensä 17. Kodin ulkopuolelle sijoitettuja lapsia vuonna 2019 oli yhdeksän.</p> <p>2019: Äitiysneuvolassa kävi 87 asiakasta (2018: 102) ja lastenneuvolassa 188 lasta (2018: 206). Äitiysneuvolan asiakasta noin puolet käyttää Iisalmen palveluja, lastenneuvolassa Iisalmessa käy noin 5-10 % asiakkaista). Sonkajärvellä syntyi 17 lasta (Iisalmi 145, Kiuruvesi 51, Vieremä 12).</p> <p>2019: Neuvolan perhetyö on neuvolan perheohjaajan tarjoama maksutonta, ennaltaehkäisevää, matalan kynnyksen tukea vanhemmuuteen, lasten hoitoon ja kasvatukseen sekä perheen arjen ongelmien ratkaisemiseen. Neuvolan perhetyössä ei synny asiakkuutta, perheohjaaja käy</p>
---	---------------------------	--------------------------------------	------------------	--	--

				<p>Lapsiperheiden palvelu-ohjaus</p> <p>Ennaltaehkäisevät perhepalvelut, asiakasmäärä ja hinta</p> <p>Toteutuneet ryhmät ja leirit</p>	<p>perheessä 1-5 kertaa ja tarkoituksena on auttaa ja tukea varhaisessa vaiheessa jo ennen kuin ongelmia perheen arjessa, vanhemmuuden kehittymisessä ja/tai lasten hoidossa ja kasvatuksessa on nähtävissä.</p> <p>2019: Neuvola- ja koulutiimit toimivat tarpeen mukaan. Koulutiimi: 110 asiakasta ja 495 käyntiä (2018: 81 asiakasta ja 458 käyntiä) – kuraattori + psykologi.</p> <p>2019: Lapsiperheiden palveluohjaus: Seudullinen palveluohjaaja tavattavissa puhelimitse ark. klo 8-14. Mahdollista ottaa yhteyttä myös sähköisesti. Vastaa myös lapsiperheiden kotipalvelusta ja palvelusetelistä.</p> <p>2019: Ennaltaehkäisevät perhepalvelut (lapsiperheiden kotipalvelu, neuvolan perhetyö, sosiaalihoitolaisten mukainen perhetyö). Tavoitteena tukea lapsiperheitä oikea-aikaisesti ja palvelutarpeen mukaisesti. Sonkajärvellä vuoden 2019 tavoitekustannus oli 1319 €/asiakas, toteuma oli 1152 €/asiakas. Asiakasmäärä oli edellisen vuoden tasolla, mutta käyntimäärä pienentyi. Myös terveysneuvonnan kulut/asukas olivat arvioitua pienemmät (52,11 euroa).</p> <p>2019: Lapsiperheille järjestettiin leiripäivä yhteistyössä Martat, SPR ja Sydänyhdistys. Osallistujia yht. 40.</p> <p>2019: Vanhemmille on ollut tarjolla seudullinen Vahvuutta Vanhemmuuteen- ryhmä, mutta siihen ei ole saatu osallistujia.</p>
1.4 Erityiskasvatuksen ja -opetuksen resursoinnin vahvistaminen	Sivistyslautakunta	Varhaiskasvatus	2019	Varhaiskasvatuksen erityisopettaja on rekrytoitu	Toteutui suunniteltu: varhaiskasvatuksen kiertävä erityisopettaja aloitti 1.8.2019.

1.5 Yrittäjyyskasvatuksen vahvistaminen varhaiskasvatuksessa ja koulutoimessa.	Sivistyslautakunta	Varhaiskasvatus ja koulutoimi	2019	Yrityskylä -toimintaa järjestetään Yhteistyö paikallisten yrittäjien kanssa	Toteutui suunnitellusti vuonna 2019. Toteutui suunnitellusti vuonna 2019.
1.6 Lapsiperheille sopivasta asuntotarjonnasta huolehtiminen	Kunnanhallitus	Sonkakoti Oy	2017	Asunnon saaneet asuntohakeneista, % Ahtaasti asuvat lapsiasuntokunnat kaikista lapsiasuntokunnista, %	2019: 59,1 % (75/127). 2018: 54 % (74/138). 2018: 31,9 % (Koko maa 29,5 %, Ylä-Savo 31,5 %, Iisalmi 28,8 %. Kiuruvesi 30,5 %; Vieremä 38,9 %). 2017: 34,1 % (koko maa 29,8 %; Ylä-Savo 31,8 %; Iisalmi 29,2 %. Kiuruvesi 30,8 %; Vieremä 37,2 %). <u>Lähde: Sotkanet.</u>
1.7 Tilojen terveellisyydestä ja turvallisuudesta huolehtiminen (esim. päiväkodit, koulut, harrastuspaikat).	Tekninen lautakunta	Tilapalvelut	2017	Käytössä olevat tilat ovat terveellisiä ja turvallisia	2019 Kiinteistöt: Palautteiden perusteella kahdessa kiinteistössä (Koulukeskus ja Tuulikannel) tehty rakennusosakohtaiset tarkastukset ja korjaustyöt. Kohteisiin tehtiin sisäilmaselvitykset konsultin toimesta. Selvitys kohteista valmistui 3/2019 ja asiasta tiedotettiin keväällä 2019 henkilöstölle. Koulun sisäilmakorjaustyöt suunnitelma-alueelta toteutettiin kesällä 2019 ja ne valmistuivat ennen koulun syyskauden alkua. Tuulikanteleen Nallelan sisäilmakorjaustyöt käynnistyi syyskuussa ja valmistuivat suunnitelma-alueella laajempina joulukuussa. Sukevalla Minnanpuiston leikkikentän huonot leikkivälineet purettiin. Syyskuussa valmistui uusi, monipuolinen leikkipuisto Liikekeskuksen nurmialueelle 2019 Harrastuspaikat: Neljälle leikkipuistolle ja yhdelle lähiliikuntapaikalle on tehty vuositarkastukset. Syyskesällä korjattiin puutteet kuntoon. Sonkajärven koulukeskuksen pihan lähiliikuntapaikka peruskorjattiin ja aluetta laajennet-

					<p>tiin eri laitteilla alkaen kesällä ja päättyen vuoden 2019 vaihteessa.</p> <p>2019: Urheilukentän juoksurata on käyttökelvoton, käyttökielto mahdollisesti tulossa. Suunnitelmissa kentän peruskorjaus vuonna 2021-2022.</p>
1.8 Monenlaisen osaamisen arvostaminen	Sivistyslautakunta		2017	Ansoituneiden kuntalaisten huomioiminen/palkitseminen	2019: Ansoituneita kuntalaisia palkittiin eri aloilta (urheilu, kulttuuri jne.). Palkintoina pokaalit, kunniakirjat ja lahjakortit paikallisiin yrityksiin.
1.9 Nuorille ja lapsille suunnattavat tapahtumat/retket	Sivistyslautakunta	Koulutoimi Nuoriso- ja liikuntatoimi Kulttuuritoimi Seurakunta Järjestöt ja yhdistykset	2017	<p>Tapahtumien/retkien lukumäärä, vuosi</p> <p>Lasten- ja nuorten kirjastopalvelut, lainausmäärä ja hankinnat</p> <p>Kansalaisopiston ja Ylä-Savon musiikkiopistoon osallistuneet lapset ja nuoret sekä lasten ja nuorten kulttuuri-toiminnan määrä</p> <p>Uimakouluun osallistuneiden ja liikuntatapahtumien määrä</p>	<p>2019: 15 tapahtumaa/ retkeä (2018: 17 retkeä/tapahtumaa.)</p> <p>2019: Kirjastojen kokoelmaan hankittu uusia lasten- ja nuortenkirjoja 738 kappaletta. (2018: 794 kaunokirjaa, 130 tietokirjaa.)</p> <p>2019: Lasten- ja nuortenkirjallisuuden lainausmäärässä kasvua edellisvuoteen 3,2 % (yhteensä 18 872 lainaa). (2018: 18 291.)</p> <p>2019: Kansalaisopiston opintoryhmiin osallistuneiden lasten ja nuorten määrä: 180. (2018: 131)</p> <p>2019: Opiskelijapaikkojen määrä/opiskelijoiden määrä Ylä-Savon musiikkiopistossa: 25/23. (2018: 27/24.)</p> <p>2019: Lapsille ja nuorille suunnattavat konsertit tai teatteriesitykset yhteistyössä varhaiskasvatuksen ja koulutoimen kanssa: yhteensä seitsemän tilaisuutta. (2018: 8)</p> <p>2019: Uimakoulussa käynyt 22 lasta. 2019: liikuntatapahtumia 20</p>

				Nuorisotilojen kävijämäärät ja avoinna olo kerrat	2019: Nuorisotiloissa Sonkajärvellä keskimäärin 22 kävijää ja Sukevalla 12 (2018: 22/16) Nuorisotilat avoinna Sonkajärvellä 72 kertaa ja Sukevalla 39 kertaa (2018: 76/48)
1.10 Kuntalaisten omaehtoinen harrastaminen (kirjasto, kansalaisopisto, näyttelyt)	Sivistyslautakunta	Vapaa sivistystoimi	2019	Kirjastopalvelujen saatavuus Kirjastokäyntien määrä Kansalaisopiston ryhmien määrä Näyttelyiden määrä (Kirjasto ja Ruukintupa)	2019: Sonkajärvellä ja Sukevalla kirjastopalvelut käytettävissä omatoimisesti kaikkina viikonpäivinä klo 7-21. 2019: 44111 (2018: 43258) 2019: Kevät 84, Syksy 95 2019: 13kpl (2018: 14)
1.11 Yhteisistä asioista päättäminen ja asioiden ideointi			2019	kokoontumisien määrä: Vanhus- ja vammaisneuvosto, Nuorisovaltuusto Kylä- ja yhdistysparlamentti	2019: 4 kokousta 2019: 6 kokousta 2019: 4 kokousta
1.12 Joukkoliikenne	Sivistyslautakunta	Joukkoliikenne	2019	Joukkoliikenteen saatavuus	Joukkoliikenne järjestettiin yhteistyössä Ely-keskuksen kanssa. Pali-liikenne toteutettiin entisessä laajuudessa. Kesäaikana järjestettiin kunnan omana hankintana liikennöinti Sonkajärvi-lisalmi välille Sukevalla järjestettiin kunnan omana hankintana kutsutaksitoiminta kerran viikossa. Asiointireittinä on Sukevan taajaman ympäristö

Taulukko 2. Elämänhallinnan tukeminen, toteuma 2019.

ELÄMÄNHALLINNAN TUKEMINEN

Toimenpiteet	Toimielin	Tulosyksikkö/ vastuutaho	Aika- taulu	Arviointitapa/ mittari	Toteuma 2019
2.1 Ikäihmisten päihteiden käytön ehkäiseminen, eläkkeelle siirtymisen tuki, mielekkään tekemisen mahdollistaminen	Sivistyslautakunta Vanhus- ja vammaisneuvosto	Ehkäisevän päihdetyön koordinaattori Seurakunta Järjestöt ja yhdistykset	2017	Eläkeläisten matalan kynnyksen harrastusmahdollisuudet Eläkeläisten uimahallireissujen osallistujat ja kerrat Voimaa Vanhuuteen -hankkeen toteutuminen Ikäihmisten ystävöimintä, määrä ja osallistujat	<p>2019: Eläkeläisille maksuton kuntosalin käyttö sekä Rutakolla että Sukevalla.</p> <p>Kunnanlääkäri Jyri Moilanen antoi kuntosaliohjausta Sukevalla kerran kuukaudessa ja Rutakolla viikoittain, Rutakolla osallistujia noin 20/kerta, lisäksi ikäihmiset kävivät kuntosalilla itsenäisesti.</p> <p>2019: Eläkeläisten uimahallireissut 9 kertaa (keskimäärin 35 henkeä/kerta). (2018: 9 kertaa, keskimäärin 25 henkeä/kerta).</p> <p>2019: Voimaa Vanhuuteen -hanke: Liikuntatuokiot vanhusten kotona, palveluasunnoissa ja Ystävänkammarissa; Ulkoilukaverikoulutus kansalaisopistossa ja vanhusten penkkikävelyä ulkoilukavereiden sekä kunnan virkamiesten ja luottamushenkilöiden seurassa; Kuntosalikaverikoulutus ja kuntosaliharjoittelua vertaisohjaajan johdolla; Musiikkiliikuntaa ikäihmisille Ravintola Hollivootissa viikoittain vertaisohjaajien johdolla. Osallistujia ollut 545 hlöä ja liikuntatoimen tapahtumiin 130 hlöä.</p> <p>Ystävänkammari kokoontui 16 kertaa, osallistujina 15-25 ikäihmistä mm. liikuntaa ja ulkoilua). Vanhusten ystävöiminnan ryhmäkäyntejä vanhusten luona oli 35. Miesten ryhmä kokoontui 1krt/kk. Ikäihmisten ystävöimintää ohjasi SPR, mukana toiminnassa oli 29 hlöä.</p> <p>2019: Omaishoitajien vertaistukiryhmä kokoontui 16 kertaa ja hoito ja huolenpito kotona koulutukseen (kansalaisopistossa) osallistui 10 omaishoitajaa.</p>

				<p>Depressiolääkkeistä korvausta saaneet 65 vuotta täyttäneet vastaavankäisestä väestöstä, %</p> <p>Päihdesairauksien vuodeosastohoitojaksot 65 vuotta täyttäneillä / 1 000 vastaavankäistä</p>	<p>2019: 13,6 % (koko maa 12,3 %; Ylä-Savo 14,0 %; Iisalmi 14,8 %, Kiuruvesi 14,3 %; Vieremä 11,6 %). 2018: 14,3 % (koko maa 11,8 %; Ylä-Savo 13,6 %; Iisalmi 15,0 %, Kiuruvesi 13,4 %; Vieremä 11,1 %). <u>Lähde: Sotkanet.</u></p> <p>2018: 4 % koko maa 4,3 %, Pohjois-Savo 5,1 %: Iisalmi 4,8 %, Kiuruvesi 6,7 %) 2017: 11,1 % (koko maa 4,3 %; Pohjois-Savo: 5,0 %; Iisalmi 5,8 %; Kiuruvesi 5,5 %). Lähde: Sotkanet.</p>
2.2 Terveyden edistäminen	Sivistyslautakunta	Sivistyslautakunta, Sonkajärven kunnanlääkärit, Ylä-Savon Sote, Punaisen Ristin Sonkajärven osasto, seurakunta, järjestöt ja yhdistykset		<p>Terveysaiheiset luennot, määrä ja osallistujat</p> <p>Terveyspisteen toiminta</p>	<p>Terveyden edistämisen yhteistyöhanke (2018-2020) Sonkajärven kunnanlääkärien, Ylä-Savon Soten ja Punaisen Ristin Sonkajärven osaston kanssa. Tavoitteena: kuntalaisten terveystietoisuuden ja itsehoitotaitojen lisääminen, hoidon ulkopuolella olevien saaminen tutkimusten ja hoidon piiriin sekä terveystieteen ja terveyspalvelujen tuottajien saumattoman yhteistyön.</p> <p>2019: Kansalaisopisto yhteistyössä SPR Sonkajärven, Sonkajärven Sydänyhdistyksen ja Pohjois-Savon Syöpäyhdistyksen Sonkajärven osaston kanssa järjesti 12 terveysaiheista luentoa, joihin osallistui 208 henkilöä. Luentojen yhteydessä paikalla oli SPR:n terveyspiste. (2018: 8 luentoa, yhteensä noin 400 osallistujaa)</p> <p>Terveyspistetoimintaa oli luentojen yhteydessä, kylien palvelupäivillä, Päiväkeskus Pysäkillä ja seurakunnan ruuanjakelun yhteydessä. Kehon ja mielen kevennys -kursilla ja pitkäaikaistyöttömien kuntouttavan työtoiminnan ryhmässä terveyspisteen sisältöinä oli ravinto-neuvontaa, tapaturmien ehkäisyä ja ensiapua.</p>

				Ruoka-apu	<p>2019: Sukevan Punainen Risti on jakanut kerran viikossa ruokatarvikkeita niitä tarvitseville.</p> <p>2019: Seurakunta on jakanut Rutakolla kaksi kertaa viikossa ruokatarvikkeita niitä tarvitseville.</p>
2.3 Kunnan työllistämistoiminnan jatkaminen ja kehittäminen	Kunnanhallitus	Yleishallinto/työllistäminen	2017	<p>Työttömät, % työvoimasta</p> <p>Pitkäaikaistyöttömät, % työvoimasta</p> <p>Nuorisotyöttömät, % 18-24 vuotiaasta työvoimasta</p> <p>Työttömien aktivointiaste, %</p> <p>Työttömät työllistämistoimenpiteissä, lkm</p> <p>Nuorten kesätyöllistäminen (kunnan omat yksiköt+ kesätyötuella työllistetyt)</p>	<p>2018: 11,0 % (koko maa 9,7 %; Ylä-Savo 10,7 %; Iisalmi 11,2 %; Kiuruvesi 11,7 %; Vieremä 8,6 %) 2017: 13,7 % (koko maa 11,5 %; Ylä-Savo 12,3 %; Iisalmi 12,6 %; Kiuruvesi 13,3 %; Vieremä 10,0 %)</p> <p>2018: 3,1 % (koko maa 2,9 %; Ylä-Savo 3,5 %; Iisalmi 3,7 %; Kiuruvesi 3,7 %; Vieremä 3,3 %) 2017: 4,7 % (koko maa 4,0 %; Ylä-Savo 4,3 %; Iisalmi 4,4 %; Kiuruvesi 4,7 %; Vieremä 4,5 %)</p> <p>2018: 10,0 % (koko maa 12,3 %; Ylä-Savo 15,3 %; Iisalmi 17,9 %; Kiuruvesi 16,0 %; Vieremä 7,8 %) 2017: 15,7 % (koko maa 14,4 %; Ylä-Savo 16,4 %; Iisalmi 17,8 %; Kiuruvesi 19,6 %; Vieremä 8,7 %)</p> <p>2018: 28,6 % (koko maa 32,6 %; Ylä-Savo 28,1 %; Iisalmi 29,2 %; Kiuruvesi 23,2 %; Vieremä 27,4 %) 2017: 21,5 % (koko maa 28,3 %; Ylä-Savo 26,0 %; Iisalmi 26,8 %; Kiuruvesi 21,9 %; Vieremä 25,0 %)</p> <p>Lähde: Sotkanet.</p> <p>2019: 64 henkilöä (2018: 43, 2017: 35)</p> <p>2019: 55 (2018: 55)</p>

2.4 Lasten ja nuorten tunne- ja itsesäätelytaitojen vahvistaminen varhaiskasvatuksessa ja koulutoimessa	Sivistyslautakunta	Varhaiskasvatus ja koulutoimi	2017	Oppilashuollon tukipalvelujen saatavuus Muun käytettävissä olevan henkilöresurssin riittävyys Nuorten ryhmät yläkoululla	2019: Toteutuneet suunnitellusti. Kuraattori ja perheohjaaja pitävät Kaveri- ja tunnetaito-ryhmää alakoululaisille (toiminnanohjauksen ja itsesäätelyn kerho) 2019: Syksyllä 2019 toinen neuvolapsykologi irtisanoutunut, eikä uutta ole saatu rekrytoitua, mutta palvelu onnistuttu tarjoamaan tarpeen mukaan. 2019: Mörkö-ryhmä ja 2 tyttöryhmää. Poissaolot ovat vähentyneet, ja peruskoulu on saatu suoritettua.
2.5 Oppimispolun turvaaminen (koulupudokkuuden ennaltaehkäiseminen), koulutyöntekijän työpanoksen suuntaaminen perusopetuksessa erityisesti 6.-9. luokkalaisiin	Sivistyslautakunta	Koulutoimi	2019	Koulutsempari Koulutuksen ulkopuolelle jääneitä 17-24 -vuotiaita vastaavanikäisestä väestöstä, %	2019: Koulutsempari (60 %) 2018: 5,0 %, (koko maa 7,9 %, Pohjois-Savo 6,2 %, Ylä-Savo 7,1 %. Iisalmi 6,8 %, Kiuruvesi 8,1 %, Vieremä: 6,7 %. 2017: Sonkajärvi 6,7 % (koko maa 8,1 %; Ylä-Savo 7,3 %; Iisalmi 7,6 %; Kiuruvesi 7,9 %; Vieremä 6,0 %)
2.6 Toisen asteen opiskelijoiden tukeminen tutkinnon saavuttamiseen	Sivistyslautakunta	Koulutoimi	2019	Etsivän nuorisotyön resursointi Oppilashuollon tukipalvelujen saatavuus	2018: tavoitteena oli kokoaikainen etsivä nuorisotyöntekijä, ei ole toteutunut. Vuonna 2019 oli 40 % etsivä nuorisotyöntekijä. 2019: Opintojen ohjausta annettu suunnitellusti. Opiskelijoilla on ollut mahdollisuus koulupsykologin ja -kuraattorin palveluihin.
2.7 Nuorten kuuleminen	Sivistyslautakunta	Nuoriso- ja liikuntatoimi		Nuorisovaltuustoon kuuluvat nuoret	2019: 16 (2018: 19)
2.8 Kuntalaisten ensiaputaitojen ja auttamisvalmiuden lisääminen	Sivistyslautakunta	Vapaa sivistystoimi ja Punaisen Ristin Sonkajärven osasto		Kurssien toteutuminen	2019: kansalaisopisto ja Spr toteuttivat yhteistyönä EA1- ja hätäensiapu sekä henkisen tuen kurssit. Aktiivimallin työllistämiskurssina oli EA1

Taulukko 3. Terveellisen elämäntavat, toteuma 2019

TERVEELLISET ELÄMÄNTAVAT

Toimenpiteet	Toimielin	Tulosityksikkö/ vastuutaho	Aika- taulu	Arviointitapa/ mittari	Toteuma 2019
3.1 Koko perhe liikkuu (maksuttomat perhevuorot liikuntahallilla, liikuntasalissa ja jäähallilla)	Sivistyslautakunta	Liikuntatoimi	2018	Varatut perhevuorot, lkm	2019: 9 vuoroa, 11 perhettä (2018: 6 vuoroa, noin 10 perhettä)
3.2 Liikuntahaasteet, esim. hiihtohaaste, pyöräilyhaaste)	Sivistyslautakunta	Liikuntatoimi	2019	Haasteiden ja osallistujien lukumäärä	Toteutui vuonna 2019.
3.3 Eri liikuntamuotojen kokeiluun kannustaminen: liikuntavälineitä lainaan kirjastolta (esim. maastopyörä, sup-lauta, sukset, lumikengät, sähköpyörä)	Sivistyslautakunta	Nuoriso- ja liikuntatoimi	2020	Lainausten lukumäärä	Toteutuu vuonna 2020. 2019: lumikengät ovat olleet lainattavissa
3.4 Urheilu- ja liikuntaseuroille myönnetään toiminta-avustuksia esim. välineiden hankintaan	Sivistyslautakunta	Liikuntatoimi	2017	Myönnetyt avustukset, €/v	2019: 18700 €, (2018: 21 350 euroa.)
3.5 Yleishyödyllisten yhteisöjen avustukset ja hankkeet	Sivistyslautakunta	Liikuntatoimi	2017	Myönnetyt avustukset, €/v	2019: 3800 € (2018: 6 100 euroa.)
3.6 Liikuntapaikkojen käyttö maksutonta/edullista ja houkuttelevaa, mahdollista myös ilman liittymistä seuran	Sivistyslautakunta	Liikuntatoimi	2017	Liikuntapaikkojen käyttömaksut ja käyttömäärät	2019: Ennallaan ja edulliset. Jäähallin käyttäjämäärä 16674 (2018: 16784) Kuntosalin lunastetut avaimet 630 kpl (2018: 620) Liikuntahallin varausprosentti (iltakäyttö) 60 % (2018: 60 %) Järjestetyt liikuntatapahtumat 15 kpl (2018: 25)

3.7 Ulkoliikuntapaikat	Sivistyslautakunta	Liikuntatoimi ja tekninen toimi	2019	Helposti saavutettavat ulkoliikuntapaikat	<p>2019: Volokinpolut pitkospuita uudistettu. Mustikkasuon esteetöntä lenkkiä raivattu. Sukevalle avattu Pakoraitti, ulkoilureitti, joka kiertää kylällä.</p> <p>Kunnasta löytyy lähiliikuntapaikkoja, Kangaslammin ulkoilualue, jalkapallokenttä, ja paljon ulkoilureittejä sekä vesistöjä. Ulkoilureittien (Sonkajärvi ja Sukeva) sekä vesistöjen (mm. Nurmijoki) karttoja löytyy kunnan nettisivuilta.</p> <p>Frisbeegolfradat Sonkajärvellä ja Sukevalla.</p>
3.8 Varhaiskasvatuksen ja koulun ruokailusuositusten viestiminen vanhemmille	Sivistyslautakunta	Varhaiskasvatus ja koulutoimi	2019	Huoltaja- ja kouluterveyskyselyt	Kouluruokatiimi aloittanut toimintansa vuonna 2018, mukana huoltajien edustus. Toteutui vuonna 2019 edellisvuoden tapaan.
3.9 Välipalan tarjoaminen koulussa kokeiluna	Sivistyslautakunta	Koulutoimi	2018 2019	Kokeilu tehty	2019: Toimintamallia jatketaan.

Yhteenveto

Ilonaiheet

- + Kansalaisopistossa on paljon hyvinvointiin ja terveyden tukemiseen liittyvää toimintaa ja kansalaisopiston tiloissa kokoontuu järjestöjä sekä yhdistyksiä, jotka yhdessä kunnan kanssa tekevät Sonkajärvellä HyTe- työtä. Kolmas sektori, kylätoimikunnat ja seurakunta ovat mukana kunnan hyvinvointi- ja terveystyössä, yhteistyö on aktiivista. Sonkajärvellä on toiminut ”Kehon ja mielen kevennys”-ryhmä, joka on toteutettu monialaisena yhteistyönä järjestöjen, kunnan ja Soten kanssa.
- + Sonkajärven Punaisen Ristin osaston Terveystiedon edistämisen yhteistyöhankkeen myötä Sonkajärven kunta sai 9.5.2019 Itä-Suomen aluehallintovirastolta kunniakirjan erittäin hyvin toteutetusta, järjestötoimijat mukaan ottavasta terveyden edistämisen yhteistyömallista.
- + Perheentalo-toiminta käynnistyi suunnitelmien mukaisesti vuonna 2019.
- + Sonkajärven kunnassa on vähemmän 0-17 –vuotiaita lapsia lastensuojelun avoimuusohjelmien tukitoimien piirissä kuin vertailukunnissa. Tämä kertoo ennaltaehkäisevän lapsi- ja perhetyön onnistumisesta sekä suunnitelmallisesta yhteistyöstä Ylä-Savon Sote:n kanssa.
- + Eläkeläisten harrastusmahdollisuuksien eteen on tehty viime vuosina paljon työtä. Eläkeläisille on myönnetty maksuton kuntosalin käyttö Sonkajärvellä ja Sukevalla. Kuntosaliryhmät ovat saaneet suuren suosion. Kuntosalilla käyvien eläkeläisten määrä on kasvanut maksuttomuuden myötä. Tämä on mitä parhaita ennaltaehkäisevää terveystyötä.
- + Penkkilenkki Sonkajärvellä ja Pakoraitti Sukevalla ovat ulkoilijoiden aktiivisessa käytössä.
- + Sukevan Pakoraitti palkittiin vuoden Leader -tekona. Perusteluissa todetaan, että hanke on todellinen yhteisön voimannäyte, jossa ovat mukana yhdistykset, kyläläiset ja kunta. Se on hieno kokonaisuus yhteisöllisyyttä, luontoa, virkistystä, aktiviteetteja ja historiaa
- + Sonkajärven koulukeskuksen lähiliikuntapaikasta on saatu käyttäjiltä hyvää palautetta ja oppilaiden liikunta kouluaikana on lisääntynyt.
- + Kansalaisopistossa on järjestetty runsaasti ryhmiä ja luentoja, jotka on suunnattu ikäihmisille. Kunnan järjestämät eläkeläisten uimahallireissut ovat olleet erittäin suosittuja ja Voimaa Vanhuuteen –hankkeen puitteissa on järjestetty runsaasti erilaista toimintaa.
- + Kirjastoissa on omatoimipalvelut käytettävissä joka päivä klo 7-21
- + Kansalaisopiston opintoryhmiin osallistuneiden lasten määrä on kasvanut.
- + Työllisyys on kehittynyt Sonkajärvellä suotuisasti. Vuonna 2018 Työttömyys oli 0,3 prosenttiyksikköä korkeampi kuin keskimäärin Ylä-Savossa ja 1,2 prosenttiyksikköä korkeampi kuin koko maan keskiarvo. Pitkäaikaistyöttömiä on Sonkajärvellä vähemmän kuin Ylä-Savossa tai muissa Ylä-Savon SOTE kunnissa. Koko maan keskiarvoon nähden Sonkajärvellä oli 0,2 prosenttiyksikköä enemmän pitkäaikaistyöttömiä.
- + Nuorisotyöttömyys on Sonkajärvellä alhaisempaa kuin koko maan ja Ylä-Savon keskiarvo. Ylä-Savon SOTE kunnista vain Vieremällä on alhaisempi nuorisotyöttömyys kuin Sonkajärvellä. Tämä kertoo koulun, etsivän nuorisotyön, sosiaalitoimen ja kunnan työllistämistoiminnan välisen yhteistyön onnistumisesta ja riittävästä panostuksesta nuorisotyöttömyyden ennaltaehkäisyyn. Myös koulutuksen ulkopuolelle jääneitä 17-24 –vuotiaita nuoria on Sonkajärvellä vähemmän kuin vertailukunnissa.
- + Sonkajärvellä kokeiltiin välipalan tarjoamista koulussa vuonna 2018. Kokeilu osoittautui menestyksekkääksi ja toimintaa jatkui vuonna 2019. Tämä edistää lasten ja nuorten terveyttä sekä terveellisten ruokailutottumusten omaksumista.

Vielä parannettavaa

- Sonkajärven kunnan lapsiasuntokunnista noin 32 prosenttia asuu ahtaasti, joka on myös Ylä-Savon keskiarvo. Koko maassa luku on noin 30 prosenttia. Lapsiperheiden asumisen väljyyttä tulee edistää edelleen kohtuuhintaisen ja riittävän vuokra-asuntotarjonnan avulla.
- Ikäihmisten hyvinvointiin panostamisesta huolimatta kunnassa depressiolääkkeistä korvausta saaneiden 65 vuotta täyttäneiden osuus vastaavanikäisestä väestöstä on edelleen korkea. Sonkajärvellä korvausta saaneiden osuus on noin 14 prosenttia, mikä on Ylä-Savonkin keskiarvo. Koko maassa se on keskimäärin noin 12 prosenttia. Ikäihmisten hyvinvointiin on edelleen panostettava, ja huolehdittava paitsi kotona asuvien, myös palveluasunnoissa asuvien ikäihmisten hyvinvoinnista. Toimenpiteitä tulee suunnitella yhdessä Ylä-Savon SOTE kuntayhtymän kanssa.
- Liikuntatoimessa tulee markkinoida edelleen perhevoroja, koska niiden käyttö on ollut suhteellisen vähäistä, ja vapaita vuoroja on tarjolla.
- Kunnan on panostettava lainattaviin liikuntavälineisiin. Tällä edistetään liikunnallisen elämäntavan omaksumista sekä tasavertaista osallistumismahdollisuutta liikkumiseen.
- Urheilukentän juoksurata on käyttökelvoton, käyttökielto mahdollisesti tulossa. Suunnitelmissa kentän peruskorjaus vuonna 2021-2022.
- Jatkossa huomioitava työikäisten päihteiden käytön ehkäiseminen.